ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№7
2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 356 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
H a m k o r l a r i m i z: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari 16
Doniyorov Salim Musurmonovich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish 23
Nazarov Odil Omanqulovich

"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni 27
Abirova Umida Nazarovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati 30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li

Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari 34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati 38
Salimova Dilmira Farxodovna

Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar 41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich

Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati 44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich

Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar 48
E. Po'latova

Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ... 51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna

O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin? Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar 55
G'aynidinov Shayxislom Tolibjon o'g'li

Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi 60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi

Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons 63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi

Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish 67
Nomozova Dilobar Suyun qizi

Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar 72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi

3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories 75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li

Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature 80
Ruzieva Maftuna

Onlayn va gibrid ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari 85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna

Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida) 88
Sharipova Hakima Shavkatovna

Metacognition and Self-Regulated Learning 92
Turayeva Nazira Ibragimovna

Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода 95
Меденцева Наталья Петровна

Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari 100
Jonibekov Jasur Jonibekovich

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi 105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi 108
Bakayev Najmiddin
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida 112
Egamova Madina Qobil qizi
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari 116
Egamova Shukriya Amanovna
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari 119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullariga o'tish 124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari 128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari 131
Ikromova Munisa Sheraliyevna
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari 134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar 138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish 141
Jumayeva Sarvinoz Ilhombekovna
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi 145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlari 148
Mamadiyorov Jamol
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari 152
Sharipova Firuza Mehriddinovna
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli 155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida 159
Xallokova Maksudaxon Ergashevna
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari 162
Xatamova Ferangiz Ibodulloyevna
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi 166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari 170
Yodgorova Gulrux Farhodovna
Совершенствование методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования 174
Юлдашев Эрграш Сабирович
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati 177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida 180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar 185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes 189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari 192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna

Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi 196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi

Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik 201
Adilova Zulfiya Djavdatovna

Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni 204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi

The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach 207
Abdukhalilova Feruzakhon Ulugbek kizi

Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati 210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna

Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti 214
Aripova Sayida Abdulaxatovna

Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi 217
Rasuljon Atamuratov

Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi 221
Azizova Shodiya Utkur qizi

Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari 224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna

O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash 228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li

Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar 232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi

Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari 236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi

Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari 239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi 242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon

Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli 245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi

Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni 248
Umirova Guldona Jamoliddin qizi

Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari 251
Ungalov Akmal Navruzovich

Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi 254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna

Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati 257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li

Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati 260
Yuldasheva Mastura Islamovna

Пословицы и поговорки как отражение картины мира 263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна

Raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirishda mustaqil ta'limning o'rni 268
Abdumannopov Muhammadsohib Muhammadyusuf o'g'li

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy-kreativ kompetensiyalarini rivojlantrishning o'ziga xos xususiyatlar 272
Khadicha Mukhamadiyeva Karomatovna

Zamonaviy didaktik yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning analitik va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirish....277
Mo‘minova Gulhayo Turg‘unboy qizi

Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarni tyutorlik faoliyatiga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari....280
O‘rinova Nilufar Muhammadovna

Aholi o‘rtasida yoshlarning pedagogik intervensiyalar orqali ilmiy faolligini oshirish va sog‘lom turmush tarzini shakllantirish metodikasi....286
Raximov Xasanboy Kamoliddin o‘g‘li

Buyuk ipak yo‘li – yangi geosiyosiy va iqtisodiy aloqalarning tarixiy asosi sifatida....290
Tugalova Madina Erkin qizi

Ilk maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiya....293
Umarova Muyassarxon A’zamjonovna

Rus tilida o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari....297
Xanova Dilrabo

Didactic Possibilities of Teaching English in Primary Schools Based on 3D Interactive Technologies....303
Kholiqova Lutfiya Umurzoqovna

Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o‘qitish jarayonlarini loyihalashtirish modeli....306
Ametova Guljamilya Elbrusovna

Talabalarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy asoslarini takomillashtirish....310
Baydjanov Bekzod Xaitboyevich

Aksiologik yondashuv asosida o‘quv mashg‘ulotlarini tashkil etishning til o‘rganish jarayonidagi ahamiyati....314
Choriyeva Feruza Amrullayevna

Ibrayim Yusupovning “Saksovul” she’rini o‘qitish metodikasi....317
Darmenov Allayar Abdilxaq uli

Innovatsion ta’lim sharoitida talabalarning madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi....320
Ergasheva Anbar Shaymardan qizi

Oiladagi zo‘ravonlik: sabablari, oqibatlari va psixologik yondashuvlar....324
Jo‘rayeva Kaniza Akbarali qizi

Darsda talabalar nutqiy qobiliyatini shakllantirish masalalari....329
Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi

Nodavlat ta’lim tashkilotlari o‘quvchilarida kreativlikni shakllantirishni boshqarish....334
Nasriddinov Xasan Baxtiyor o‘g‘li

Nutq nuqsoniga ega bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik aspektlar va pedagogik yondashuvlar....339
Normatova Maftuna Kengash qizi, Kamolova Gulshoda Jobir qizi

Talabalarni ma’naviy tarbiyalash diagnostikasining psixologik va pedagogik manbalardagi talqini....346
Saotmuratova Zebo Yuldash qizi

OTM talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning tashkiliy va pedagogik shart-sharoitlari....350
Tokumbetova Mexribonu Shavkat qizi

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

AKSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O'QUV MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISHNING TIL O'RGANISH JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Choriyeva Feruza Amrullayevna
Qarshi davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrasi dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada aksiologik yondashuvning asosiy tamoyillari, mashg'ulotlarni tashkil etish usullari hamda uning til o'rganish jarayonidagi afzalliklari tahlil qilinadi. Ushbu yondashuv til o'rganish jarayonini samarali tashkil etish, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish va o'quvchilarda axloqiy tarbiyani shakllantirishga xizmat qiladi. Maqolada interaktiv metodlar, madaniyatlararo taqqoslash va loyiha ishlari kabi usullar orqali yondashuvning samaradorligini oshirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Aksiologik yondashuvning tilni o'rganishda motivatsiya va qadriyatlar tizimini rivojlantirishdagi ahamiyati ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: aksiologik yondashuv, til o'rganish, qadriyatlar, madaniyatlararo muloqot, axloqiy tarbiya, integratsiya, interaktiv metodlar, ta'lim samaradorligi, motivatsiya, kengaytirilgan fikrlash.

Abstract: This article analyzes the basic principles of the axiological approach, methods of organizing classes, and its advantages in the language learning process. This approach serves to effectively organize the language learning process, develop intercultural communication, and form moral education in students. The article considers ways to increase the effectiveness of the approach through methods such as interactive methods, intercultural comparison, and project work. The importance of the axiological approach in developing motivation and a system of values in language learning is emphasized.

Key words: axiological approach, language learning, values, intercultural communication, moral education, integration, interactive methods, educational effectiveness, motivation, extended thinking.

Аннотация: В данной статье анализируются основные принципы аксиологического подхода, методы организации занятий и его преимущества в процессе обучения языку. Данный подход служит эффективной организации процесса обучения языку, развитию межкультурной коммуникации и формированию нравственного воспитания у студентов. В статье рассматриваются пути повышения эффективности подхода за счёт таких методов, как интерактивные методы, межкультурное сравнение и проектная работа. Подчёркивается важность аксиологического подхода в формировании мотивации и системы ценностей в обучении языку.

Ключевые слова: аксиологический подход, обучение языку, ценности, межкультурная коммуникация, нравственное воспитание, интеграция, интерактивные методы, эффективность обучения, мотивация, расширенное мышление.

KIRISH

Aksiologik yondashuv – bu ta'lim jarayonida o'quvchilarda qadriyatlarni shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan yondashuvdir. Ushbu yondashuv asosida o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish o'quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki ularning axloqiy, madaniy va ijtimoiy qadriyatlarini mustahkamlashga yordam beradi. Til o'rganish jarayonida aksiologik yondashuvning ahamiyati juda katta, chunki bu uslub orqali til nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki milliy madaniyat va qadriyatlarni o'zida aks ettiruvchi muhim element sifatida o'rganiladi.

Pedagogik aksiologiyaning predmetini shaxsning aksiologik ongi, aksiologik munosabati va aksiologik xulq-atvorini shakllantirish tashkil etadi. Aksiologik muammolarga doir nazariy manbalardagi "qadriyat" tushunchasining mohiyatini tahlil etish asosida pedagogik aksiologiya qadriyat tushunchasiga shaxs va jamiyat faoliyatida ideal namuna va yo'nalishlarni aks ettiruvchi, individual va ijtimoiy ongni tashkil etuvchi maxsus ta'lim sifatida qaraydi. Alohida shaxs yoki jamiyat yaxlitlikda qadriyatlarni uzatuvchi sifatida qaraladi; nihoyasida esa insonning xulq-atvori va xatti-harakatini rag'batlantiradi. Xulq-atvor va xatti-harakatlarning tavsifi shaxsning atrof-muhitga va o'z-o'ziga bo'lgan munosabati haqida guvohlik beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Falsafadan farqli ravishda, pedagogik aksiologiya “qadriyat” va ularni aksiologik ong, munosabat hamda xulq-atvor bilan bog‘lab “aksiologik” tushunchalarga alohida-alohida yondashadi. Uni tashkil etish va boshqarishda qadriyatli yondashuv zarurati uzluksiz ta’lim maqsadlarining o‘zgarishi bilan bog‘liq bo‘lib, pedagogik aksiologiyaning muhim vazifalari sifatida quyidagilarni aniqlashga imkon beradi: qadriyatlar nazariyasi nuqtai nazaridan pedagogika nazariyasi va ta’lim amaliyotining tarixiy rivojini tahlil etish; uning aksiologik yo‘nalganligini aks ettiruvchi ta’limning aksiologik asoslarini aniqlash; milliy ta’lim mazmuni va rivojlanish strategiyasini belgilashda aksiologik yondashuvni ishlab chiqish.

N.A. Astonovaning “Pedagogik aksiologiyaning kontseptual asoslari” maqolasida pedagogik aksiologiyaning predmeti sifatida shaxsning madaniy munosabatini rivojlantirish e’tirof etiladi. Maqolada qayd etilishicha, aynan shu jihat pedagogik aksiologiyaning funksiyalarini va uning o‘ziga xosliklarini belgilashga imkon beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogik aksiologiyaning asosiy tushunchalari qatoriga quyidagilar kiradi: qadriyat, aksiologik ong, aksiologik dunyoqarash, aksiologik baholash, aksiologik munosabat, qadriyatli xulq-atvor, qadriyatli ustanovka, aksiologik yo‘nalganlik, ta’lim, tarbiya. Qadriyatlar qachonki insonda aksiologik ong, aksiologik munosabat va ustanovkalar shakllangan sharoitdagina, uning faoliyati va xulq-atvorini mo‘ljalga olishga imkon beradi. Aksiologik yo‘nalganlik yaxlit tarzda shaxsning faoliyati va xulq-atvoridagi aniq qadriyatlarga yo‘nalganligini aks ettiradi, har bir aniq vaziyatda esa shaxs qadriyatli ong va qadriyatli munosabatlarga tayanadi. Aksiologik yondashuvning asosiy tamoyillari quyidagilar: qadriyatlarning markaziy o‘rni – tilni o‘rganish jarayonida o‘quvchilarga madaniyat, tarix va milliy qadriyatlar haqida bilim berish. Bu orqali o‘quvchilar tilning lingvistik imkoniyatlaridan tashqari, u orqali ifodalangan qadriyatlarni ham anglaydilar; shaxsni rivojlantirish – aksiologik yondashuv shaxsga yo‘naltirilgan bo‘lib, o‘quvchilarning ma’naviy va axloqiy o‘sishiga qaratilgan; integratsiya – til o‘rganish jarayonida lingvistik, madaniy va ijtimoiy mavzularni birlashtirib o‘rgatish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aksiologik yondashuv asosida til o‘rganishning afzalliklari haqida so‘z yuritadigan bo‘lsak, quyidagilar alohida ahamiyat kasb etadi:

- Madaniyat va til integratsiyasi – tilni o‘rganish jarayonida milliy madaniyat, urf-odatlar va qadriyatlarni o‘rganish imkoniyati yaratiladi. Masalan, o‘quvchilar xalq maqollari, she’riyat va adabiy asarlar orqali tilga boy ma’no yuklaydi.
- Motivatsiyani oshirish – aksiologik yondashuv orqali o‘quvchilarda tilni o‘rganishga nisbatan chuqur qiziqish va ehtiyoj shakllanadi, chunki ular o‘zini global va milliy qadriyatlar kontekstida ko‘rishni boshlaydilar.
- Axloqiy tarbiya – til o‘rganuvchilar kommunikatsion jarayon davomida axloqiy qadriyatlarni ham o‘zlashtiradilar. Bu, ayniqsa, chet tillarini o‘rganishda muhim bo‘lib, madaniyatlararo muloqotda katta rol o‘ynaydi.
- Muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish – qadriyatga asoslangan mashg‘ulotlar tilni o‘rganish jarayonida muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, chunki o‘quvchilar o‘z fikrlarini ifodalashda qadrli tushunchalarni ishlatadi.

Aksiologik yondashuvni amalga oshirish usullarini ta’kidlash muhim ahamiyatga egadir:

- madaniyatni aks ettiruvchi matnlar bilan ishlash – o‘quvchilarga milliy qadriyatlarni aks ettiruvchi badiiy asarlar, maqollar va matnlarni o‘rganish;
- munozaralar va loyiha ishlari – o‘quvchilarni qadriyatlar mavzusida guruhli muhokamalarga jalb qilish va loyihalarni tayyorlash orqali tilni chuqurroq o‘zlashtirish;
- interaktiv mashg‘ulotlar – rolli o‘yinlar, dramatik mashg‘ulotlar va boshqa interaktiv metodlar orqali qadriyatlarni til o‘rganish jarayoniga singdirish;
- ko‘p madaniyatli yondashuv – chet tillarni o‘rganishda turli milliy madaniyatlarni taqqoslash orqali qadriyatlarni chuqur o‘rganish.

Aksiologik yondashuv – ta’lim jarayonida shaxsning ma’naviy va axloqiy rivojlanishini qadriyatlar orqali shakllantirishga asoslangan yondashuvdir. Bu yondashuvning asosiy maqsadi – o‘quvchilarda nafaqat bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish, balki ularning shaxsiy hayotida ham muhim o‘rin egallaydigan qadriyatlarni tarbiyalashdir. Til o‘rganish jarayonida aksiologik yondashuvning o‘rni nihoyatda katta, chunki til nafaqat aloqa vosi-

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

tasi, balki madaniy boylik va milliy o'zlikni ifodalovchi qurol hisoblanadi. Aksiologik yondashuvning til o'rganishdagi vazifalari haqida so'z yuritadigan bo'lsak, quyidagilarni ta'kidlash zarur:

- shaxsiy va milliy qadriyatlarni shakllantirish – o'quvchilarda til orqali milliy madaniyat va tarixiy merosni tushunish qobiliyatini rivojlantirish;
- madaniyatlararo muloqotga tayyorlash – tilni o'rganish jarayonida o'quvchilarga boshqa millat va madaniyatlarning qadriyatlarini o'rganish va ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rgatish;
- integratsion yondashuvni rivojlantirish – til, madaniyat va axloqiy qadriyatlarni birgalikda o'rganish orqali o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini takomillashtirish;
- shaxsiy javobgarlikni shakllantirish – tilni o'rganishda o'z qadr-qimmatini anglash va ijtimoiy mas'uliyat hissini rivojlantirish.

Aksiologik yondashuv asosida mashg'ulotlarni tashkil etish usullarini tanishtirib o'tamiz. Milliy qadriyatlarni aks ettiruvchi materiallar bilan ishlash – mashg'ulotlarda xalq maqollari, qo'shiqlar, ertaklar va madaniy yodgorliklar bilan bog'liq matnlarni o'rganish orqali o'quvchilarda tilni qadrlash hissini shakllantirish. Masalan: "Til – millatning ko'zgusi" kabi mavzularni o'rganish. Madaniyatlararo taqqoslash – turli xalqlarning madaniyat va qadriyatlarini tahlil qilish. Bu usul o'quvchilarning boshqa millatlar bilan muloqotda bo'lish qobiliyatini rivojlantiradi va ularga madaniyatlararo hurmatni o'rgatadi. Interaktiv va innovatsion texnologiyalardan foydalanish – aksiologik yondashuvni qo'llashda rolli o'yinlar, munozaralar va virtual muhitdan foydalanish o'quvchilarda tilni o'rganishga qiziqishni oshiradi. Masalan, turli millatlar hayotini aks ettiruvchi sahna ko'rinishlarini tashkil etish. Qadriyatlar asosida loyiha ishlari – o'quvchilarni "Madaniyat va tilning o'zaro bog'liqligi" yoki "Milliy til va globallashuv" kabi mavzularda loyihalar tayyorlashga jalb qilish. Bu jarayonda o'quvchilar tilni chuqurroq o'rganish bilan birga, uni qadrlashga o'rganadilar.

Aksiologik yondashuvning til o'rganish jarayonidagi afzalliklari quyidagilardan iborat:

- til va madaniyatni chuqur tushunish – til nafaqat grammatik qoidalardan, balki unda aks etgan xalqning urf-odatlari, an'analari va qadriyatlaridan iborat ekani tushuniladi;
- motivatsiyani oshirish – o'quvchilar o'rganayotgan tilning qadriyat va madaniy boyligini anglab, uni yanada chuqurroq o'zlashtirishga qiziqadi;
- axloqiy tarbiya – tilni o'rganish jarayonida o'quvchilarda milliy g'urur, hurmat va madaniy bag'rikenglik kabi fazilatlar rivojlanadi;
- ko'nikmalarni rivojlantirish – tilni qadriyatlar asosida o'rgatish muloqot qilish, tanqidiy fikrlash va ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aksiologik yondashuv til o'rganish jarayonini faqat lingvistik bilim olishdan ko'ra kengroq ma'noda tushunishga yordam beradi. Ushbu yondashuv o'quvchilarda shaxsiy, milliy va umumjahon qadriyatlarini shakllantirish bilan birga, ularning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu sababli, aksiologik yondashuv til o'rganish jarayonida samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Til o'rganish jarayonida aksiologik yondashuv nafaqat bilim olishni, balki ma'naviy va axloqiy tarbiyani ham o'z ichiga oladi. Bu yondashuv o'quvchilarni tilni chuqur anglashga va uni qadrlashga o'rgatadi. Aksiologik yondashuvni ta'lim jarayoniga joriy etish orqali o'quvchilar tilning madaniy va axloqiy boylik ekanini anglaydilar, bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hasanboyeva, G.A. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2020.
2. Salohiddinov, M. Til va madaniyat: O'zaro bog'liqlik. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2019.
3. Vygotskiy, L.S. Psixologiya va tilni o'rgatish metodikasi. – Moskva: Pedagogika, 1987.
4. Dewey, J. Education and Experience. – New York: Macmillan, 1938.
5. Karimova, M. Chet tillarini o'qitishda madaniyatni integratsiyalash. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. Qodirov, I. Ta'limda aksiologik yondashuvni qo'llash usullari. – O'zbekiston pedagogik jurnalining maxsus soni, 2022.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.